

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۶/۱۰/۲۶

نویسنده: ن. جلیل زاد

رسانه امانت است، نه سلاح و نه دکان

صدا های کر کننده ای کرایه ای :
وقتی میکروفون به مالک وفادار است و نه به مردم.
دو دهه رسوایی با کارت «خبرنگار» :
محاکمه ای رسانه هایی که حقیقت را فروختند و شهرت خریدند.
هر که نان پنهان می دهد، فرمان پنهان می گیرد: افغانستان اینترنشنال در برابر سه پرسش بی پاسخ.
رسانه ای که از سفره ای پنهان می خورد، از مردم حساب نمی دهد .
بیست سال میکروفون، صفر سال پاسخ گویی: صورت حساب رسانه های جمهوری ۲۰ ساله.
اعتماد را با صدای بلند نمی خردند،
سه پرسش که افغانستان اینترنشنال باید پاسخ بدهد.
چرا باید از خود پرسیم ؟
رسانه در جامعه ای سالم نگهبان وجدان عمومی است. خبرنگار قاضی نیست و مبلغ هم نیست .
او وظیفه دارد حقیقت را با سند و انصاف به مردم برساند .
قدسیت این حرفه از همین جا می آید، چون خطای یک خبرنگار فقط یک جمله ای غلط نیست و می تواند سرنوشت مردم را تغییر دهد .
اگر بخواهیم رسانه های آینده ای افغانستان از تجربه درس بگیرند، باید بدون پرده و بدون مجامله از گذشته بگوئیم.
دو دهه ای فرصت سوخته
در دوران جمهوریت صداها رسانه پدید آمد .
این رشد را باید ستود، اما رشد کمی دلیل سلامت نیست. بسیاری از آن رسانه ها از ابتدا نه بر پایه ای بازار و اعتماد مردم، بلکه بر پول کمک کنندگان خارجی یا سرمایه ای چهره های سیاسی و جناحی ایستاده بودند .
رسانه ای که بقایش به پروژه ای کمک کنندگان یا به خوشنودی صاحبش بسته است، پاسخ گوی مردم نیست.
نتیجه روشن بود .
تلویزیون های وابسته به جناح ها صدای رهبران خود بودند .
شبهه های تفریحی در رقابت برای رتبه بندی، هر چه فروش داشت پخش می کردند .
اخبار بیشتر بر حادثه و هیجان می چرخید تا بر پیگیری ریشه ها .
فساد در قراردادها، چپاول زمین، رفتار قدرتمندان و تلفات ملکی کمتر از آنچه باید، با پشتکار و مستند دنبال شد .
خط تحریر مستقل، منشور اخلاقی، مرجع شکایت و نهاد خودتنظیمی در اغلب رسانه ها یا نبود یا ظاهری بود .
کم نبودند خبرنگارانی که کارت رسانه را وسیله ای رسیدن به قدرت و ثروت ساختند .
پیوند بخشی از رسانه ها با قومیت یا جناح، در جامعه ای که زخم تفرقه دارد، به جای پل سازی دیوار ساخت.
انصاف هم می گوید که بهترین ها را از یاد ببریم. خبرنگاران بسیاری در پیگیری حقیقت جان دادند و هنوز خانواده هایشان داغدارند .
اما نقد حرفه ای با ستایش قهرمانان از بین نمی رود. وقتی بیشتر رسانه های یک کشور نتوانند از قدرت فاصله بگیرند، نشانه اش یک بیماری ساختاری است، نه چند استثنای بد.
افغانستان اینترنشنال :
قدرت بزرگ، شفافیت کوچک
این شبکه در شرایطی آمد که رسانه های داخل زیر فشار بودند و مردم تشنه ای خبر .

د پانو شمیره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې دلیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خبر و لولئ

همین فرصت برایش اعتبار ساخت .

بنا بر یک نظرسنجی بی‌بی‌سی مدیا اکشن، این شبکه محبوب ترین تلویزیون بین‌المللی در افغانستان شناخته شد، و طالبان در سال ۲۰۲۴ همکاری با آن را ممنوع کردند .

این نشان می‌دهد که دسترسی گسترده دارد و ادعای نادیده گرفته شدن اش درست نیست .

اما هرچه نفوذ بزرگ تر شود، حسابپس دهی هم باید بزرگ تر شود .

محبوبیت مصونیت نمی‌آورد .

نخستین پرسش مالکیت است .

شبکه به شرکت ولنت مدیا تعلق دارد که شبکه ای ایران اینترنت‌نشال هم زیر مجموعه‌ی آن است .

گزارش ها می‌گویند منبع تمویل این گروه رسانه ای هرگز آشکار نشده است، و همین ابهام از دید یک منبع آگاه، برخی خبرنگاران خود شبکه را هم نگران کرده است .

بر پایه ای همان گزارش، این شرکت در پنج سال گذشته بیش از ۴۱۰ میلیون پوند زیان کرده است .

شرکت می‌گوید مستقل است و از هیچ حکومتی پول نگرفته، اما هویت سرمایه‌گذاران را نمی‌گوید .

رسانه ای که سال ها زیان های سنگین را تحمل می‌کند و کسی را که هزینه اش را می‌پردازد نشان نمی‌دهد، حق ندارد از مردم بخواهد بی‌چون وچرا به بی‌طرفی اش اعتماد کنند .

در اخلاق رسانه ای، پنهان کاری درباره ای پول حتی بدون هیچ ادعای دیگری، خودش یک ضعف جدی است .

دومین نکته روش خبرسازی است .

اخبار این شبکه اغلب بر منابع بی‌نام متکی است .

منبع ناشناس در جامعه ای تحت سرکوب لازم است و باید از جان منبع محافظت شود .

اما این ابزار استثنایی است و قاعده نیست .

وقتی گزارش های حساس، از جمله درباره ای اختلاف درون حکومت، سرنوشت افراد و قوم ها و شایعه های امنیتی، بدون سند قابل بررسی پخش شود و بعد تصحیح یا عذرخواهی روشنی نیاید، خبر به شایعه نزدیک می‌شود .

در جامعه ای شکننده، هر خبر شتاب زده می‌تواند اعتماد، امنیت و حتی جان آدم ها را به خطر بیندازد .

من نمی‌گویم همه ای گزارش های این شبکه نادرست است، چون چنین ادعایی خودش بی‌انصافی است. می‌گویم معیار حرفه ای این است که هر گزارش را بتوان سنجید، و آنچه را نمی‌توان سنجید با احتیاط پخش کرد.

و افغانستان اینترنت‌نشال به عنوان رسانه ای وابسته پایبند به تعهدات اخلاقی نیست .

سومین نکته گزینش و چارچوب بندی است .

رسانه ای که فقط یک روایت را برجسته می‌کند، حتی اگر هر خبرش درست باشد، تصویر ناقصی می‌سازد. جامعه ای افغانستان به گزارش درباره ای ستم دیروز و امروز نیاز دارد، اما به گزارش درباره ای بازسازی همبستگی ملی، حقوق مردم و راه های برون رفت هم نیاز دارد. رسانه ای که ملت را فقط در قاب قربانی و دشمن می‌بیند، به ترمیم زخم کمک نمی‌کند.

سه پرسشی که باید پاسخ بگیرند

ار افغانستان اینترنت‌نشال

◆ چه کسی بودجه ای شما را می‌دهد؟

شما میلیون ها پوند هزینه می‌کنید و بخش بزرگی از آن را زیان ثبت می‌کنید .

چرا مالکان نهایی و سرمایه‌گذاران را برای مردمی که می‌گویید صدایشان هستی معرفی نمی‌کنید؟

اگر منافع مالکان با منافع ملی افغانستان یکی نیست، شما از کجا مطمئن اید که خط خبری‌تان از آن جدا مانده است ؟

◆ چند بار اشتباه کرده‌اید و چند بار علناً اصلاح کرده اید؟

وقتی گزارشی بر پایه ای منبع ناشناس پخش می‌شود و بعد نادرست از آب درمی‌آید، آیا آن را با همان قدرت پیشین تکذیب کرده‌اید؟

آیا نهاد شکایت مستقل، آمار تصحیحات و منشور تحریر منتشر شده دارید؟

اگر ندارید، با چه حقی پاسخ گویی را از دیگران می‌خواهید؟

کسی که از اشتباه شما آسیب می‌بیند به چه دادگاهی رجوع کند؟

وقتی خبری بی‌سند اعتبار، شغل یا امنیت کسی را در داخل کشور تهدید می‌کند، او چگونه می‌تواند با شبکه ای که در لندن و واشنگتن نشسته و مالک نهایی اش ناشناس است، حساب پس بگیرد؟

چه ساز و کاری برای جبران خطایی دارید که ممکن است زندگی انسانی را بگیرد؟

درس برای رسانه‌های فردا

رسانه ای آینده ای افغانستان باید از سه چیز عبور کند: وابستگی پنهان به پول، بازار هیجان، و جانبداری قومی و جناحی .

پیش شرط های اعتماد روشن است:

شفافیت مالکیت و بودجه :

مردم حق دارند بدانند چه کسی هزینه می کند.

منشور تحریر منتشرشده :

معیار روشن انتخاب خبر و رفتار با منابع.

نهاد مستقل شکایت و تصحیح علنی :

اشتباه پنهان نمی ماند.

فاصله از قدرت و پول :

چه قدرت داخلی چه خارجی.

وفاداری به مردم، نه به مالک :

خبرنگار باید به حقیقت و مردم پاسخ بدهد.

وطن به رسانه ای نیاز دارد که هم از قدرتمند نترسد و هم از مردم نترسد، رسانه ای که شفاف باشد و از گفتن «اشتباه کردیم» هراس نداشته باشد .

اعتماد را نه صدای بلند می سازد و نه دیده شدن، بلکه صداقت در اندازه ای هر خبر.

برای انصاف :

مدافعان افغانستان اینترنشنال می گویند در شرایطی که دسترسی به منابع داخلی محدود و خطرناک است، ناگزیر به منابع ناشناس تکیه می شود .

می گویند این شبکه از معدود رسانه هایی است که درباره ای وضعیت زنان و حقوق بشر زیر حاکمیت طالبان گزارش می دهد، و فشار طالبان بر آن را نشانه ای اثرگذاری اش می دانند .

شبکه هم تأکید می کند مستقل است .

این ها ادعاهایی کذب و دروغی است که باید در کنار نقدها سنجیده شود.

آرشیف: مطالب نشر شده ن. جلیل زاد